

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

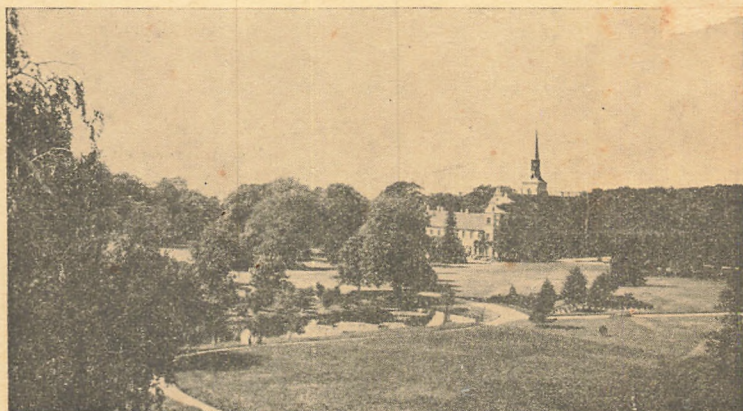
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kr. Møller

Gaard-Navne

ved

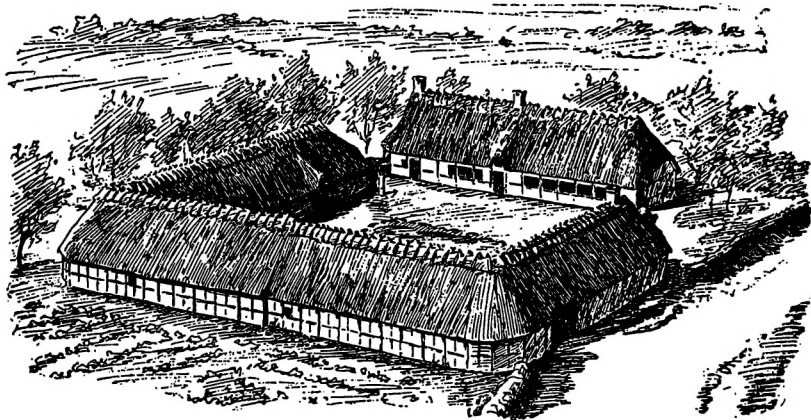
BRAHETROLLEBORG

1788 — 1938

150 Aar

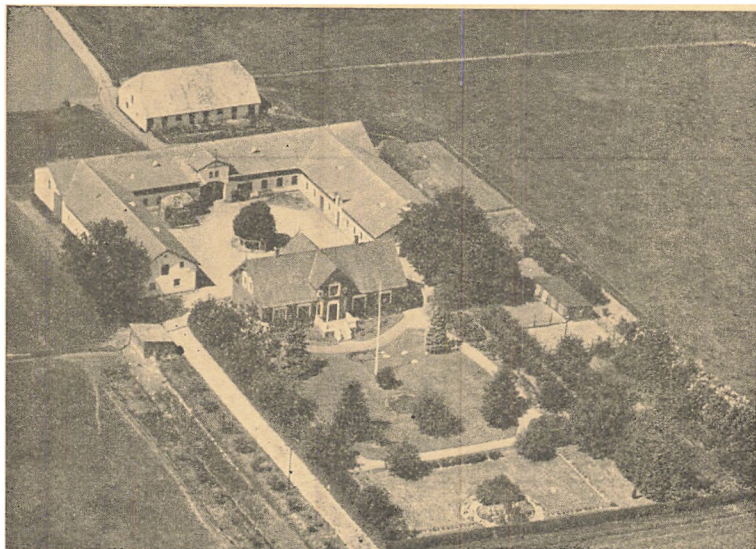
Johs. Pedersen, Faaborg

Bondegaard ved Brahetrolleborg 1788 og 1938.

Gaarden „Søkilde“ 1788

Tegnet 1860

Gaarden „Skyggelund“ 1938.

LANDBOREFORMERNE

ved

BRAHE-TROLLEBORG.

INDVIELSEN

14. September 1788.

Højtidsens Skabere:

Johan Ludvig og Sybille Reventlow.

MINDEFEST

paa

BRAHETROLLEBORG

14. September 1938.

150 Aar.

Festlighedens Planlæggere:

Niels Nielsen, Gaardejer, Skrivergaard - Formand,
J. Chr. Clausen, Pastor emer. Korinth - Sekretær,
L. M. Reventlow, Lensgrevinde, Brahetrolleborg,
Elisabeth Flagstad, Spejderchef, Korinth,
Maren Jensen, Gaardejerske, Søfælde,
Anders Andersen, Gaardejer, Lykkevalg,
H. C. Frydendahl, Førstelærer, Krarup,
Th. Rosenstand, Skoleforstander, Korinth,
H. Sloth, Landbrugslærer, Landlyst.

FORORD.

Mindefesten var i 1938 ansat til 14. September, og der udkom da et Festskrift med Indlæg af og om følgende:

Louis Bobe', Kgl. Ordens-Historiograf, København:

„Brahetrolleborg og Reventlowerne“.

J. Chr. Clausen, Pastor emer., Korinth:

„Johan Ludvig Reventlows Indsats for Skole og Kultur“.

Kr. Møller, Sognearkivar, Korinth:

„Bønder-Gaarde, Udskiftning og Fremskridt“.

C. N. Aaholm, Gaardejer, Krarup: 2 Sange.

Justa Søkilde, Bondekone, Søkilde, og

Chr. Søkilde, Overskovfoged, Herlufholm: 1 Sang.

Udbrud af Mund- og Klovsygen 1938 medførte Mindefestens Udsættelse til Søndagen den 16. Juli 1939. — Denne Dag fik sommerlig Sol samt det sikkert største Antal Gæster — omved 8000 — der nogensinde var samlet her siden Klosterets Komme for de nu snart 900 Aar siden.

Feslighederne begyndte Kl. 15 og forløb saaledes:

Forspil af Festdagens Orkester: „Fynske Musikanter“.

Mindefestens Formand: Velkomsttale til Forsamlingen.

Denne sang J. og C. Søkilde: „I Sydfyns skønne Ægne“.

Dr. phil. Henrik Ussing, Foredrag: Forholdene her 1788.

Forst. Damgaard-Nielsen, Foredrag: „Aanden i Brødrene Reventlows Virke“.

Besøg ved Mindesøjlen samt ved Greveparrets Grave: Mindeord af Formanden og af Pastor emer. Clausen.

Lensgrevinde Reventlow indbød til Besøg i Slottets Sale med de mange Minder m. m. om Fortidens rige Liv.

Om Aftenen saas H. Ussings Festspil, „Paa Trolleborg“. Damgaard-Nielsen og Komtesse Besa Reventlow havde her Hovedrollerne som Greveparret, Johan Ludv. og Sybille Reventlow. — I de øvrige — ca. 40 — Roller optraadte et tilsvarende Antal af Egnens Mænd, Kvinder og Børn.

Slutning: Fakkeltog, Baal, Baaltale af Forstander Rosenstand.

Afslutningshøjtid holdtes paa Landbrugsskolen. Her saa Forsamlingen Film fra Festen samt sang Sangene fra Gaardnavnenes Givelve 1788 m. m., og det foresloges da at give disse de efterfølgende smaa stands- og lokal-historiske Tilføjelser.

BONDEFOLKET,

Stavnsbaand og Hjertebinding.

„Bonde“ var fra vor Videns Morgen anvendt og kendt som Hædersnavn, som Navn for den „boende“ Landets Mand, Manden der modsat den „vaga-bonderende“ havde haft Styrke og Forstand, Taalmod og Snille til at bygge — samt Trofasthed til at blive i — eget Bo, selv om dette kun var græsklædt Hytte eller Hule i en Høj.

I trange Tider gled dette Frimands-Navn ned og blev Trælletitel, men med de Folkeførere og Reformere, som her skal mindes, begyndte Bonde og Bonde-Navn atter saa stille at vinde sin Fortidens fortjente Plads.

Fra Valdemarstiden og fremefter forringedes Bondestandens Kaar. Fællesskab om Jordeje og —dyrkning, der oprindeligt var Nødvendighed som Værn mod vilde Dyr samt som Støtte for de svage, blev med Tiden ogsaa Hæmsko, — Sinkerne bestemte nu baade Fremskridt og Fart.

Efterhaanden som den almene Landets Mand ophørte at bære og bruge Vaaben, fik natur-begunstigede Gaarde Værn af Volde samt Vaaben i Gem. Her hos disses Besiddere — den senere Herremands- og Adelstand — kunde saa det omboende Folk i Faretider yde og finde fælles Værn. De blev her først værnede siden „Vornede“.

Dette sidste Ord blev fast Navn paa et Folk med fæstnet Pligt, Tribut-Pligt, til Storgaarden. — Kontante Penge, Mønter, var oftest kun kendt af Navn, Ydelserne maatte derfor bestaa i Varer eller Medhjælp, og saaledes opstod da — som noget fra første Færd naturligt og let — det gennem Aarhundrederne, med Herregaardenes voksende Omraade og Magt, i saa mangt ødende „Hoveri“. Landets fri og boende Hovedstand blev et bunden Trællefolk.

Oldtidens Vikinge-Togter og følgende Tiders Værn for det samvoksende Rige var noget frivilligt, men som Seklerne gled, ordnedes det således, at hvert Herred sendte et vist Antal egnede Folk til Landets Angrebs- eller Forsvarshære. For den unge Bondesøn tegnede der sig da kun 2 Muligheder: enten som sine Fædre at blive initiativløs Træl paa Herremandens Hovmark og Fælles-Lodderne derhjemme eller ogsaa — hvad der for de fineste Naturer syntes indre Selvmord — i Aarevis at blive sendt ud paa de staaende Hæres ofte baade fjærne, raa og farefyldte Veje.

Intet Under derfor, at ofte Bondestandens bedste, mest tænkende og foretagsomme unge Sønner — og ofte Døtrene med — i Flokke forlod deres landlige Hjem for at lede om friere Liv og mere Lykke i de da fremvoksende Byer, øde jydskke Egne, paa det gyngende Vand eller i fremmed Land.

Godsbesidderne beklagede sig over dette deres Svind af Arbejdskraft, og Statsstyrelsen indsaa det uheldige i den maaske saaledes mindskede Samfundets Høst. — Men i Stedet for paa bedste Maade at lyse op paa Fortidsvejene for landlig Ungdom, saa disse til egen Glæde og alles Gavn tog fornyet fat i Markerne derhjemme, fik vi Forordningen af $\frac{4}{2}$ 1733 m. fl., og nu maatte ingen Bonde mellem 4 og 40 Aar fremtidig forlade det Gods, hvor hans Vugge stod. —

Da og saaledes fik vi „Stavnsbaand“.

Ovenfra og overfladisk set syntes alt dette i Orden. — Men fremme i førende Samfundslag som ude blandt Bondefolket selv saa de mere forstaaende dog noget andet: Kun bunden af ydre Baand samt hindret i at naa nye Maal vilde vor værdiskabende Hovedstand aldrig naa det højeste af hverken Høst eller Hjemglæde. — Derfor: Stavnsbaandets brutale Binding maatte ombyttes med Baand af anden Art og Fællesskabet ophæves, saa friske og tankerige Naturer fik Tumlefeldt for Flid samt for Opfindsomhed.

Tvende Slægtsleds bedste Mænd syslede derfor med dette og beslægtede Tanker. Blandt disse Nytidens Pionerer møder vi mange af Fortidens bedste Navne, men ikke mindst maa vi her minde de 2 Brahetrolleborg-Brødre: Chr. D. og Johan L. Reventlow. — Og disse Mænds varmhjertede Virke satte som funderende Frugt: Stavnsbaandets Løsning 20. Juni 1788.

Dette Lovbud var godt, men dog kun en lille indledende Første-Akt af alt det, der nu burde følge: Landets Høst maatte forøges ved bedret Brug af Have, Eng og Ager. Mere fuldkomne Redskabsformer havde længe ligget rede til at sætte stærkere Tænder i vor trængende Jord, mens nye Kulturplanter som Rødkløver og Rodfrugt, Bælsæd og Hør m. fl. stod og tittede fristende ind over vore vest- og sydlige Grænskel. Men Reformen her var ikke mulige under Fællesskabet, og at træde ud af dette samt foretage den da nødvendiggjorte delvise Udflytning af sammenbyggede Landsby-Gaarde var et Værk saa samtidig teknisk og økonomisk ufatteligt stort. — Og ejede vort Land en Mand, der her kunde og ville gaa forud og vise Vej?

Jo, Manden fandtes, og — han kom.

Da Greve Johan Ludvig Reventlow 1775 kaldtes hjem som Besidder af Brahe-Trolleborg, begyndte han straks at berede Vejen for sine høje og uselviske Ungdomsmaal. I Pagt med disse indledte han derfor Manddomstiden her ved et Møde med sine Bønder, hvor han antydede nærmeste Fremtidsværk og Værdien af sundt Samarbejde samt Ret og Renhed i Ord og Færd. Som Stadfæstelse af sin Tro paa dette bad han dem da at bryde og brænde Fortidens gensidigt vanærende Fortur-Apparater: Træhest og Gabestok.

Dette var Hjemkomsthilsen og første Møde mellem den unge iderige Greve og hans Bondefolk, og snart begyndte saa Forberedelserne til den Nytid, det var hans Ønske at skabe.

Et Kort, udarbejdet samme Aar, kunde danne Grundlag for Jordfordeling ved Fællesskabets Ophævelse. Men Forberelserne hertil var mange og svære. Bonde-, Skov- og Hovedgaardsjord maatte mange Steder magelægges, Udskiftning af Baroniets henvend 100 Gaarde og Bol betød ogsaa Udflytning af de fleste, hertil vilde der medgaa hidtil uset Mængder af Egetømmer og Søm, Sten og Straa m. m. — I de kommende Aar maatte der da ihærdigt slides i de 3 Teglværker som af samtlige Skovhuggere og Træskærere, Søm- og Boltesmede.

Men Førersnilde, Folkeslid og Hestslæb var ej heller for-gæves. Foraar 1788 var samtlige Loder afsatte. Disse fordeltes ved Overenskomst eller Lodtrækning, og samme Aar kunde saa hver Baroniets Bonde saa Vintersæd i egen Jord.

Den 14. September 1788 — Grevinde Sybilles Fødselsdag, 35 Aar — oprandt saa den ventede Højtidsdag. Kofteklædte Bønder kom som Herkskabets kærkomne Gæster. Johan Ludvig Reventlow holdt sin tanke- og hjerterige Tale for dem om den Fremtid, det var hans Haab, at de nu maatte gaa i Møde. Af hans Haand modtog dernæst hver Fortidens trælbundne Bonde Arvefæsteskode paa sin Gaard, mens Grevinde Sybille fremsagde de smukke nye Navne paa deres og Slægtens Fremtidshjem. — Og med Sange og Spil sluttedes Højtidsdagen i Slotsgaard og Have under Høstnattens Himmel.

Greve Johan Ludvig Reventlows banebrydende Værk med Udstykning og Udflytning af sine henved 100 Gaarde og Bol under Brahe-Trolleborg Gods har krævet et næsten over-menneskeligt Tankearbejde af Greven selv, hans tekniske Hjælper og af det da nydannede Ottemands—Raad.

Men den ideelle og offervillige Greve var dog ej heller ene med sine kun kolde Tal og kloge Tænkere. Hans baade aandfulde og hjertevarme Hustru, Sybille, stod ogsaa her — som i alt — forstaaende ved hans Side, saa hun satte som Slut en Poesiens Krone paa dette hans vel tit lidt prosa-tunge Værk.

Hun og Hjemmets værdsatte Gæst, Digteren Jens Baggesen, har i Udskiftnings-Tiden haft deres hyppige Ridt eller Gang rundt i Byer og Bondehjem. De lovede nu Johan Ludvig og sig selv at give saavel de nyfødte som gamle og hengemte Gaarde, Huse og Bol hver sit Navn, — og Navnene kom, Navne der var i Kontakt med Livet inde eller Naturen derude, og de staar nu som de paa sin Vis mest fine og formfulde i hele vort Land.

Ved Mindefesten for dette deres Stovværk — nu 150 Aar efter — anføres i omstaaende 6 Sange, hvordan disse Navne maa antages at være formet og fødte af det tanke- og poesi-rige Par under deres Ride- eller Følgeskabs-Ture.

De optrædende er:

Grevinde Sybille: G. S. — Jens Baggesen: J. B.
 Pastor, Dr. Birch: P. B. — Skolemester Pade: S. P.
 En Bonde-Mand: B. M. — En Bonde-Kone: B. K.
 Unge Niels: U. N. — Knud Sølvbjerg: K. S.
 Grev Reventlow: G. R.

Sommermorgen i Slotsgaarden.

Mel.: Jeg ved, hvor der findes —

1

- G. S.: Ræk hid mig en Haand vor poetiske Gæst,
saa let jeg bestiger den higende Hest.
De Gaarde, min Ludvig saa gavmildt har rejst,
nu hver maa ha' Navn med Fornuft og lidt Gejst.

Vi rider saa rundt til de hundrede Hjem
for Navne at finde — de ligger i Gem
saa rigt i Naturen om landlige By'r. —
Vi er Adam og Eva i Eden — med Dyr.

- J. B.: Vær hilset Grevinde! — Det var en Ide.
Ved dette med Glæde jeg følger min Fe.
At Majnyt skød frem nu med Ny-Dagens Sol,
var følt i mit Sind, ifra Gaard-Hanen gol.

Fleninge Gaarde:

- G. S.: Nu navngiver først vi vor nærmeste Gaard,
hvor ofte jeg stille i Ensomhed staar
— fortryllet af Lunde, af Enge og Hegn —
Her Hjertet har hvisket forlængst: „Yndigeegn“

God Dag unge Niels — under Solhatten ny!
Fortæl os nu kvikt lidt om alt i din By;
din Far og Malene vi gæsted' saa tit —
min Ludvig og jeg — under Rast ved et Ridt.

2

- U. N.: Den Gaard, der er dannet ved Samlæg af to.
J. B.: Naa: Nygift, et „Gladbo“. — Ha' Glæde og Ro!
U. N.: Af Kvægpesten døde hver Ko der. — O, Trang —
G. S.: — Vist Konen var Amme paa Slottet dengang.

3

- J. B.: Vi „Flidsager“, „Damsbo“ og „Agerspris“ ser,
mod Syd ligger „Lykkevalg“ hengemt og ler.
U. N.: Ved Damsbo vor Kirke har ligget engang —
Her mødtes Aarhundreders Sorger og Sang.

4

Her ser vi saa vor Gaard. — Aah, er den ej kær,
med Krat og med Kilde — og Søen saa nær?

- G. S.: Jo, jo, og just „Søkilde“ vi har i Gem
som Navn for et Fortidens førende Hjem.

5

Sankt Hans Aften ved Sølvbjerg.

Mel.: Hr. Oluf, han rider —

- J. B.: I Dag vil vi ride til Digtning og Dans
i Ynde ude — i Aften Sankt Hans.
Da Dansen jo gaar saa let gennem Lunde.
- G. S.: — Saa sydpaa vi glider mod Sølvbjerg i Sol
og gransker, skilt her, hver Bonde, hvert Bol,
men mødes til Blus ved Højen derude.

Sølvbjerg Gaarde:

- G. S.: Vel mødt her paa Bakken min Bagge! — Den Gaard
er „Sølvbjerg“, — Rigdom i henrundne Aar — 6
- J. B.: Men Broderdrab dog og coglende Qvinde.
- G. S.: — Den Gaard, hvorfra Simon som Rømmer drog ud, 7
er „Frisenvænge“. — Men der kommer Knud
God Aften Knud Sølvbjerg! — Kom ska' du høre: 8

Grønderup Gaarde:

- J. B.: Vi her nu et „Hildsted“ og Lykkebo“ faar,
med „Stenmark“, „Fredinge“ og „Bakkegaard“,
en „Arvingstak“ samt et sandt — „Øjetshvile“.
- K. S.: — Saa „Teglgaard“ her omme hos Ida og Ravn,
samt „Kegleholme“ som Fortidens Navn —
- G. S.: — Et „Heldbo“ hos, hvor nygifte Amme 9

Vester Aaby Gaarde:

- J. B.: Der „Højbo“ og „Flidsløn“, et „Guldbjerg“ som din
saa „Stensbo“, „Kragegaard“ — Olden og Svin — 10
- G. S.: Her „Godthaab“ saa nær og der „Gjellebrede“.
- J. B.: — Skønt skilt skrev i Pejrup, saa Tanken er viis,
vi begge „Mageløs“ og „Bondepris“.
- G. S.: Kom sluttelig sammen hist i — „Valhalla“.

Sankt-Hans Blus og Aftentanker.

- J. B.: O, I — Himmelske Aften i Hverdage-Strøm
med Blus paa Bavne — i Dalene Drøm —
- G. S.: hvor Elskov vist rigt nu rundt om har Møde.
- J. B.: — Ja, Højtid er inde, men Tiderne gaar,
og mindes mon vi om hundrede Aar?
- G. S.: Jo, alt godt, som gror i Hjerterne, gemmes.

Middags-Bød ved Børne-Skolen.

Mel.: Marken er mejet —

- G. S.: Naa Mester Pade! — Nu Skolen ska' høre,
hvad af nye Navne saa vi har i Haanden her.
- S. P.: Altid jert Komme os glade vil gøre,
Børnene maa synge med, vi her har Sange kær. 11
- G. S.: Danke sagen wir
bleiben gerne hier
„Bøse Menschen singen nicht“, som Tyskefolket si'r. 12

Gjærup Gaarde:

- G. S.: „Plovheld“ og „Lundsfryd“, og „Stenhøj“ og „Risle-
bæk“ og Adams „Immerkjær“ og „Lundshøj“, „Dannebo“ 13
- J. B.: „Vragegaard“ — hvor som paa Als de lod bygge — 14
„Planteheld“ og „Søbo“ samt Mads Bondes „Bondero“.
- B. M.: Før vor største Gaard.
Tænk! Her var et Aar:
Heste seks og fire Køer foruden Gæs og Faar. 15
- Een Gaard — Kræn Jørgens — dog før havde flere
— ravesorte Øg og Kræ — ja, alt da laa saa lyst. 16
Men saa kom Pesten — de var der ej mere —
- B. K.: Enken sad med fire Børn, den mindste, den fik Bryst.
- B. M.: Kloge Karen spaar,
at om mange Aar —
om halvandet Sekel vist — vi atter Fæ-Død faar. 17

- J. B.: Af Bol har vi „Ejerværd“ og „Nøjsomglæde“ —
- B. M.: Her jo Manden, Marqvard, dræbtes af et dumpet Træ. 18
- B. K.: — Enken dog snart hos en anden tog Sæde —
- J. B.: „Prisholm“ der, hvor Bubjerg boer paa Bakken uden Læ.
- B. K.: Der dog ogsaa boer
Smeden, stærk og stor,
med sin Kone, Abelone, Byens Gjordemor. 19

Nybygtgaarde Gaarde:

- G. S.: „Skovlyst“ med Højen som Hjemsted for Drømme.
- J. B.: „Livetsfryd“ og „Egely“. — En falden Fortids-Magt.
- S. P.: Ja, her Jens-Dommer til Galgen ku' dømme,
blev tilsidst dog med Per Degn i Slave-Lænker lagt. 20
- G. S.: Vi maa slutte her.
Tak vor Skole kær!
- S. P.: Nu paany I Hjerter vandt ved Aandfuldhed og Færd!

Til Højrup i Høhøsten.

Mel.: Jeg saa ham som Barn —

- G. S.: God Middag min Hjelper! — I Dag har vi Hede.
 J. B.: Ja høj! — Og til Hvile jeg hjemme er rede.
 G. S.: Nej, nej! — Saa som rigtige Fugle vi trækker
 da nordpaa saa langt, som „Vort Rige“ det rækker.

Derude er Duft nu af nyslagne Enge
 med bissende Bosser og badende Dreng.

- J. B.: For „Gnisten“ jeg takker. — Min høje Grevinde
 skal straks og bevinget i Sadlen mig finde.

Højrup Gaarde:

- G. S.: Vi her vil begynde. Den Gaard har mit Hjerte.
 Her bør der gro Hør, som i Holland vi lærte.
 Aah! — Brudelin, Børnetøj — Drømme om Glæde.
 Den Gaard hedder saa, siger vi: „Lykkenssæde“. 21

Hist henne ved Skellet bor Møller og Maren.

- J. B.: Ja, saa er med „Skjelbo“ forkert vi ej faren.
 Og se dog den Bæk og de Lunde dernede —
 Den Gaard bør da retteligt „Bækkelund“ hedde.

Og saa „Højrupgaard“ her, hvor Skæbnerne skifte.

- G. S.: Hun, Maren, jo maatte for Elskov „Staa Skrifte“.
 J. B.: Ja, Livet var rigt — men med Sorg som med Glæde —
 i Gaarden, hvor Førerne fordem fik Sæde. 22

- G. S.: Se! — Tre søde Børn: Hans og Kirsten og Gyde.

J. B.: Godt! „Frydeshjem“ her bør da Navnet at lyde.

- G. S.: De sidste to Gaarde som Navne kan bære:
 da „Engesyn“ og „Æresæde“ — med Ære.

Aftenridt og Eftertænkning.

- G. S.: Nu Nord-Sognets Gaarde vil hjemad vi nøje 23
 beskue i Stilhed fra stedlige Høje.
 Vel kender vi alt, men maa Helheden favne
 for ret nu at forme de sandeste Navne.

J. B.: Grevinde, men dog. — Vi nok saa maa os skynde.
 Tænk: Tredive Gaarde! — Hvor ska' vi begynde?

- G. S.: Nu tier vi stille, mens Tankerne fødes,
 — I Morgen i Præstegaards-Haven vi mødes.

Navnegivning i Præstehaven.

Mel.: Kommer hid I Piger smaa —

- P. B.: Navne! — Hjertefødt Ide!
 Høje Herskerinde:
 Vi paa Mandens Værk vil se
 Krone sat af Qvinde.
- G. S.: — Navne nu for nære Hjem
 vil til Doms vi føre frem.
 Jens! — Lad Præsten høre. 24

Haagerup Gaarde:

- J. B.: „Hædersdal“ og „Kløverpris“.
 „Yndevel“ og „Glæde-
 mark“ og „Grønhøj“, „Oldingro“,
 „Heldbjerg“, Tryggesæde“,
 „Solhøj“, „Rodal“, „Lundegaard“.
- P. B.: Her Mads Aamand sad det Aar,
 Foged-Hans de hængte. 25
- J. B.: „Blidegn“, „Bolyst“, „Stilledal“,
 „Grønvang“ — Grøn af Grøde! 26
- G. S.: „Sønnershaab“ om Enkens Gaard
 med de Sønner søde.
- P. B.: „Skrivergaard“ bevare bør
 dog sit Navn fra Slægter før.
 — Fortids Foged-Bolig. 27

Brændelydinge- og Lyding-Gaarde:

- J. B.: „Ladefylde“, „Kildevæld“,
 „Fribo“, „Aldershvile“
 „Høstrig“, „Gavnbo“, „Kildedal“,
- G. S.: „Skyggelund“ — Ej ile!
 Husk — og fra en lille Dreng
 døde her i Barselseng
 Skjøttes unge Hanne. 28
- J. B.: „Høsthaab“, „Skjønaa“, „Ludvigsløst“,
 „Grøndal“ og „Axglæde“.
- G. S.: — Ja, saa siges Præsten tyst:
 Tak for Ord og Sæde.
- P. B.: — Takker selv! — Det er min Tro:
 Liv og Lykke nu maa gro
 om de nye Navne

Slutnings-Aften paa Slottet.

Mel.: Nu hviler Mark og Enge — 29

- G. R.: Sybille! — Slottets Smykke:
Lad nu lidt Samlivs-Lykke
i Kvæld her kaldes frem.
- G. S.: — De Gaarde har dit Hjerte
og nu et Navn. En Kærte,
som kendemærker hvert et Hjem.

Nybo Gaarde:

- G. S.: Her „Holmelund“ og „Skytte-
gaard“, som vi flot lod flytte, 30
- J. B.: saa „Sølund“ næste Navn.
— „Lystgaard“ — Kristina brændte,
- G. S.: men frelst Kai Lykke sendte 31
sin fjerne Flamme her i Havn.

Fagsted Gaarde:

- J. B.: Her „Fagstedgaard“ og „Fugle-
sang“. — Alt fra Spurv til Ugle —
- G. S.: og „Landlyst“. — Enke-Savn! 32
- J. B.: — Saa „Susaa“. — Aaen blunder.
- G. R.: Den skønne Gaard jeg under 33
et mere rigt — et Venne-Navn.

Baroniets 100 Huse:

- J. B.: De Huse hver med Rette
for Skolen lidt at lette
et By-Navn fik gesvindt. 34
- G. S.: — Hvor Skole-Ønsker ømme
var vore Ungdoms-Drømme,
der kommer nu et nyt — „Corinth“. 35

Slutningstak for Fremtidsnavne:

- G. R.: Af Hjerte jeg maa takke
Sybille og „Vor Bagge“
for Navne-Fund og Færd.
— Til fjærne Slægter rækker
min Tanke nu og lægger
et Ønske dybt om Lykke her!

Nutidsliv paa Fortidsgaard.

Melodi af Gundorph Jørgensen
 Eller: Kær est du Fødeland —

36

Du Landets Gaard af Stolper, Sten og Straa,
 med Eng og Aa, med Mark og Lund og Mose,
 du fostred Mø og Mand fra Oltid graa,
 du freder Fugl og Raa og vilden Rose.

Og Barnet her saa rigt et Eden fik,
 en Have underfuld som Morgenrøde.
 Her Dyr og Fugleflokke sære gik,
 paa alle Tunger Kuk og Kalden løde.

Sig Venner mageløse Drengen vandt :
 Ved Urtedammen Dus han drak med Anden,
 saa ret sin Fælle han i Grisen fandt,
 ej Kalv ham køs trods tvende Horn i Panden.

Hver Høst han Haven gylden-tyngtet saa,
 ved Jul i snehvid Nattedragt at drømme
 for grønklædt dog ved Vaar igen at staa.
 Hans Sjæl ej mer sit Morgenland kan rømme.

Som Ung han ensom fulgte her sit Spand
 Septemberdage, høstlig-lyse, lange;
 i Hallen her af Skov og Sky og Strand
 han tænkte Tanker, egne, ny og mange.

Og her kom Kirsten — kom med Krans om Hat,
 med Vid i Øje, Tejne, Øl i Lejle,
 da han ved hans Græsbord alt ham syntes sat,
 ham hendes Billed Bækken end kan spejle.

Som Mand han her i Livsløbs-Døgnets Dag
 med Haand og Aand det Manddomsvirke rejste
 med Tro og Tvivl og Tak og tunge Tag,
 hvis Kranse let ved Morgensol han hejste.

I Oldingaar her Aftenhvil han faar
 som rejseklædt ved Grænehavets Strande.
 De Haab, der lyste langs hans Vej i Vaar,
 som Minder rene nu ved Høst den rande.

Historiske Forklaringer

til anførte Sange.

1. Komponisten Schulz — den friske Fæstner og For-nyer af vore Folkemelodier — var ofte Greveparrets kær-komne Gæst. Da Sangen „Nys fyldte skøn Sigrid sit attende Aar“ fremkom i „Høstgildet“, 1790, gav han os nævnte Melodi, saa den har sikkert saa tit i hine Tider tonet her.

2. „Unge Niels“ var Søn fra Søkilde, blev siden en af Sognets mest betroede Mænd, Sognefoged, Skole-Patron m. m. og er nu mindet som „Gamle Niels Nielsen“.

3. Gladbo blev dannet ved Samlæg af 2 Halv-Gaarde, og i saadanne deltes den atter 1799. — Af Kvægpesten døde her 1746 samtlige Køer paa nær een, og den omkom Aaret efter under Gaardens Brand. Konen, Ane Peders-Datter, havde da nogle Aar før været Amme hos Herskabet.

4. Før Reformationen havde Sognet 2 Kirker. Den ene laa ved Fleninge Bydam, „Damsbo“, og her har Folket fra den sydlige Sognedel saaledes haft Samlingssted under baade Glædens og Sorgers Højtider i Hundreder af Aar.

5. Søkilde er i de ældste Jordebøger opført som Byens største Gaard, og efter Reformationen har den mulig en Tid været Præstebolig. — I Kai Lykkes Tid var Hestehold og Ridekunst rigtig i Højsædet, og Baroniets Berider, Kr. Møller, en af de mest søgte og betydende Mænd. Han og hans Hustru, „Kristine Beriders“, havde da Bosted i denne Gaard ligesom et Aarhundrede efter Udskiftningen den da saa landskendte Foregangs-Mand, historiske Forsker og Forfatter, Niels Rasmussen Søkilde.

6. Sølvbjerg var fra ældste Tid en stor og rig Gaard. Ved Kai Lykkes Fald blev den — som Herresædets mest værdifulde — udlagt for 1946 Rd. — I 1538 blev Jørgen Lavritsen her dræbt af sin Broder, Nis, og i Aarene omved 1680 har Gaarden huset en „løs, forførende Qvinde“.

7. I 1685 havde Frisenvænges Fæster, Simon Klavsen, helt mistet Modet, saa han hverken fik pløjet eller saet, men rømte fortabt fra det hele.

8. Knud var Søn fra Sølvbjerg og siden dens Fæster.

9. „Marie Amme“ og hendes Mand, Hans Pedersen fra Pejrup, blev som Tak for Amme-Tiden paa Trolleborg tilbudt den nye Gaard, Arvingstak, men Marie vilde hellere bo i Byen, og de fik derfor her Gaarden Heldbo.

10. Kragegaard er ogsaa fra tidlig Tid bogført som en god og rig Gaard. I 1727 var Fæsteren her, Johan Olufsen, saaledes „Mand for at lade mærke 46 Olden-Sviin“.

11. Det unge Grevepar rejste jo her de Børneskoler, „Den Reventlowske Skole“, som med Skoleloven af 1814 blev Forbillede for det øvrige Land. — Den første af disse, „Sybillesminde“ Skole i Gærup, kom 1783, og som den førstefødte fik den ret det unge Pars Hjerte, saa de ofte sammen her har hentet Opbyggelse ved at følge Belæringen, høre Børnene synge eller selv synge med.

12. Skolemester Pade var født i Slesvig, skolet i Kiel og saaledes ligesom Greveparret fuldt hjemme i tysk Sprog. Følgelig var det dem en Fornøjelse af og til at veksle Ord i dette deres unge Dages Tungemaal. — De her anvendte tyske Ord bliver paa Dansk: „Tak siger vi, bliver gerne her. — Onde Mennesker synger ikke.“

13. Her boede da den tyskfødte Adam Møllmann.

14. Rasmus Mikkelsen, der da var denne Gaards Fæster, havde været 2 Gange gift. Hans første Hustrus Datter fik 1766 følgende Arv: Seng, Kiste og et Bryllup paa 5 Snese Folk. De 3 Sønner tilkendtes samtidig hver som Arvepart: Egekiste, Skab samt 10 Rdlr.

Da R. M. 1788 „vragede“ den ham tildelte Jordlod, 52¹/₂ Td. Ld., kaldtes Gaarden „Vragegaard“ og deltes i 2 Halvgaarde. Til at drive disse — og maaske lære Byen lidt nyttigt Nyt — indkaldtes et Par unge Mænd fra Als: Jens Kryhl og Kristen Kaa. Og efter deres Ønske blev begge disse Halvgaarde opbygget med alt i een Længe.

15. Bondero var forhen Byens største Gaard. — 1662 blev den bogført til en Værdi af 1128 Rd. og havde i 1701 den her nævnte „store Besætning“.

16. Plantehelds Fæster, Morten Madsen, var død 1729 og har muligvis været Handelsmand, for han havde da den æventyrlige Besætning: 12 Heste, 25 Kvæghoveder — de 21 var sorte — 11 Faar, 3 gamle Gæs samt 2 Kuber med brune Bier.

17. Kvægpesten huserede haardt her i Landet 1746 og spredt i Aarene efter. Sine Steder bortdøde omtrent alt, saa Hungersnød stod for Døren, og „kloge Karen“s Spaadom om Ulykkens Genkomst her var ikke helt forfejlet, idet nu Mindefesten 1938 maatte udsættes grundet paa den nye Tids „Fæ-Død“: Mund og Klovsygen.

18. Manden her dræbtes af et væltet Træ ^{13/2}, 1784. Enken, Johanne, giftede sig saa med Karlen, Mads Hansen.

19. Prisholm overdroges 1776 til Landbysmed Hans Kristoffersen fra Grønderup; hans Kone virkede som „Gjordemor“ (Jordemor). I 1784 afstod han Stedet, men forbeholdt sig Husplads og Toft.

20. Egely var omved Aar 1660 beboet af Birkefoged Jens Pedersen. Han var Svoger til den almægtige og brutale Ridefoged P. Børtling, Skrivergaard, og paa hans Tilskyndelse fik han Delefoged Hans Lauridsen, Skyttegaard, dømt og hængt paa Nybølle Galgebakke ^{23/11} 1661. — Da Sagen 1664 toges op til ny Undersøgelse, og den dømte fandtes uskyldig, blev Birkefogeden selv sammen med sin Skriver, Per Degn, dømt til „Bolt og Jern paa Bremerholm“.

21. Et af Grev Reventlows Maal var Hør dyrkningens Fremme, og 1794 overdrog han derfor Lykkenssæde til Hørbereder Henning Schroll. Fra dette „Hør-Avlings-Institut“ udgik der 95 Lærlinge, og Gaarden er endnu i Slægtens Eje.

22. Højrupgaard — Byens største — har gennem Tiderne hørt under baade Gjelskov og Brahetrolleborg, ligget øde og været tilkendt Kongen for Skatteskyld, men oftest var den i Rigmands-Eje eller Ridefoged-Bolig. I Tiden 1588 til 1788 finder vi i denne Gaard Navne som: Hartvig Kaas - Palle Ridefoged - Valdemar Gabel - Charlotte Banner - v. Schönbach - Godsinspektør Krogstrup - Birkedommer Fr. Bagger - Forv. Bachman, og i Udskiftningsaaret ejedes den af R. Rasmussen „Hollænder“ paa Hvidkilde.

23. Brahe-Trolleborg har fra de tidligste Tider været delt i 2 Sogne og med hver sin Kirke. Til Nord-Sognet hørte Byerne Brændelydinge, Lydinge og Haagerup. I denne sidste — Sognets største By — fandtes ogsaa den ved Reformationen nedbrudte Kirke, og her rejstes i 1555 det nu samlede Sogns Præstegaard.

24. Sognepræst og Provst, Dr. theol. Birch, 1775—1800

25. Da — som nævnt i Anm. 19 — den brutale Ridefoged Børtning 1661 fik sin Delefoged hængt, faldt det i Mads Aamands tunge Lod her at være Meddoms-Mand.

26. Grønvang var ved Aaret 1662 udlagt til Hr. Widow for 304 Rd., den var da beboet af „Gamle Hans ved Aaen“. Omved 1700 blev den bortfæstet til Anders Ravn, i hvis Slægt den længe forblev og kaldtes „Ravnegården“. — 1788 var Henrik Ravn dens Fæster, og han fik da det Lov, at han holdt sin Gaard i Orden og Stand, „grøn af Grøde“.

27. „Skrivergaard“ er et gammelt Navn. Allerede Aar 1600 boede her en af Herresædets førende Folk, Per Skriver. — Fra ca. 1650 var Gaarden Sæde for Ridefoged P. Børtning. — Da han havde faaet Kai Lykke styrtet, blev han selv enevolds-kongelig udnævnt til Hersker over hans fradømte Godser, Ritnester for Fyen samt Amtsforvalter over Nyborg Amt.

Sommeren 1788 boede her en Enke med et Par unge Sønner. Det er sikkert Grevinde Sybille, som — hjertelig berørt af dette — har foreslaaet Navnet „Sønnershaab“, men det ældgamle Navn, „Skrivergaard“, var da saa fæstnet, at det fortsat holdt sig og holder endnu.

28. Hustruen i denne Gaard var nogle Aar før død efter Barnefødsel. Hun hed Johanne, var Datter af Jens Skjøtte, Skyttegaard, og Søster til den af Greveparret saa værdsatte Fæstebonde, Mads Skytte.

29. Melodierne er her mest hentet fra Folkesange og denne sidste fra den oversatte tyske Aftensang af 1647: „Nun ruhen alle Wälder“.

30. Skyttegaard var da i Fæste til den af Grev Reventlow saa højt satte Bonde, Mads Skytte. Hans Gaard, der før laa nordvest for Holmelund, blev 1787 flyttet ud i Byens sydligste Marker ved Skoven og opført som Mønstergaard.

31. En ung Kvinde, Katrine Mikkels-Datter, havde vunden Kai Lykkes Hjerte, saa han 1656 gav hendes Fæstemand Fribrev paa Gaarden, efter at den først var ombygget og givet stentækket Stuehus. — Desuden gav Kai Lykke hende herskabeligt Bryllup samt Brudeseng; og ved selv kun korte Hjemkomster fra Krigstjeneste maatte han altid ud at hente lidt Glæde hos sine gamle Venner i den nye Gaard.

I Birgitte Trolles Tid, 1667—1687, afgav Gaarden Bolig for Hovedgaardens Forpagter, Jørg. Clementsen, og 1773 omkom Hustruen her, Kristine, under Gaardens Brand.

32. Jørg. Duus fra Als fik Landlyst som Arvefæste 1788. Før sad Karen Syraks-Datter Enke her, og nu — 150 Aar efter — er Gaarden atter Enkesæde, idet Udvalget for Mindefestens Afholdelse under Forberedelserne mistede sit pietetfulde og forstaaende Medlem, Landbrugslærer H. Sloth.

33. Navnet „Susaa“ er sikkert Udslag af et Øjeblik opdukkende Vid, for sjælden ses en mere rolig og mindre „susende“ Aa end den, der godmodigt glider gennem denne Gaards Enge. Og denne naturskønne og -rige Gaard ved den grønne Skov og brune Højmose har rigt Stof til et mere smukt samt betegnende Navn. Og et saadant kom ogsaa siden.

1804 overdroges Gaarden til Oberst Bretteville, og han, der var Ungdomsven af Grev Reventlow, gav da Gaarden dens nuværende Navn, „Venskabsminde“.

34. Johan Ludv. Reventlow og Sybille var begge baade Bonde- og Børnevenner. At højne Folket her i Oplysning og Moral laa dem dybt paa Sinde, og for at lette Skolernes Gerning fik de da den Idè at give Husene her hver et Navn paa en Jordens By, Børnene skulde kende. — Baroniet havde da omtrent samme Antal Huse som Gaarde, saa her kunde — og kan — vi nu finde Storby-Navne fra vor ganske Klode: London og Rom, Trondhjem og Sparta, Peking og Paris, Silkeborg og Lille Kjøbenhavn m. m. fl. — En Runde for Børnene i eget hjemlige Rige blev da den bedste geografiske Belæring.

35. I hine Tider har Johan Ludvig og Sybille sikkert saa tit i de stille Parker drøftet Fremtidsplaner for Aandsliv og Pædagogik. Et Hus ved Slotshavens Hjørne syntes udset til noget indre stort. Mens de andre var med „Stolper og Straa“, fik dette Grundmur samt via Latin det græske Navn „Corinth“, og her skulde nu et af det unge Pars Hjertebørn komme til Verden: En Ungdomsskole.

En saadan, og Landets første af sin Slags, blev da begyndt for unge Mænd — nogle Aar efter som Spindeskole for unge Piger — og et Aarhundrede senere fremstod her i dette danske „Korinth“ et Skoleliv langt mere omfattende og rigt, end de vel da i deres drigstigste Dage har drømt.

De Børneskoler, Johan Ludv. Reventlow og Sybille i deres Ungdom rejste, staar her endnu, og — mere fulgte:

I 1888 — 100 Aar efter Bondefrigørelsen — blev der her afgivet Grund til „Brahetrolleborg Folkehøjskole“. I 1907 afløstes denne af „Korinth Landbrugsskole“, og 1922 fulgte „Pigespejder-Skolen“. — Tusinder af unge Kvinder og Mænd har gennem Aarene gæstet disse tvende Skoler, og for dette Nutidens friske Ungdomsskoleliv skylder vi Fortiden Tak. Johan Ludvigs livgivende Gerning medførte deres Rejsning netop her. Skolenavnet „Korinth“ er os givet af Grevinde Sybille, og den Ungdom, som nu samles og smykker Livet der, er Børn af den Stand, hvis hele Højnelse saa godt og i mange Maader blev begyndt ved Brahe-Trolleborg,

Kunde det unge Grevepar nu komme som Gæster her 150 Aars-Dagen efter Frigørelsesfesten 14. Septbr. 1788 — Grevinde Sybilles 185 Aars Fødselsdag — var der meget, der vilde undre og glæde dem, men deres allerstørste Oplevelse vilde sikkert være den at møde Stedets nu saa ydre omfattende, indre sunde og sangrige Ungdomsskoleliv.

36. Da Stavnsbaandet løstes, hævdede mange, at Gaardene vilde tømmes for de bedste Folk. Johan Ludvig og hans Fæller mente, at netop det modsatte skulde ske, idet de brudte Lænker vilde ombyttes med de langt mere baade værdifulde og holdbare Hjemglædens Baand.

Tiden har vist, at de sidste fik Ret: Nu var det de bedste, der bandtes og blev.

Intet Hjem ejer saa meget, der er i Pagt med det bedste i Menneskesind som en Landets Gaard. Her hvor de som undrende Børn og haabende Unge har levet Livet sammen med alt der, der grønnes og gror, er ydre Baand Overflødighed.

At Johan Ludvig Reventlow og hans Aandsfæller ind-saa dette, viser os i Dag deres eget Eje af indre Værdier, og som en Mindedagens Stadfæstelse af Rigtigheden i disse deres Tanker, — deres Tillid og Tro — hidsættes her denne Slutningssang som Nutidsbud og Tak for den bedrede Bund under landligt Liv og Menneskelykke.

Gaard-Navnene

samt hver Gaards

Fæster 1788 og Ejer 1938.

Øverste Linie viser Navnet paa Mand og Hustru 1788 (ofte ogsaa et andet Fortidsfund). Nederste Linie nævner Nutidens Mand, Kvinde eller Par i Gaarden.

Tallet ved den enkelte Gaard angiver, i hvilken af dette Skrifts Sange, og hermed i hvilken By, Gaarden findes.

- Agerspris:** Niels og Maren Krog (1541: Hans Bisse),
7 Herman og Johanne Krogh.
- Aksglæde:** Henning og Kirstine Kristiansen, (Angelbo),
11 Rasmus og Anna Lund.
- Aldershvile:** H. og Maren Jensen, (1817 Birkedommer Holm)
11 Karl og Amanda Petersen.
- Arvingstak:** Niels og Karen Knudsen, (Ny Gaard 1788),
8 Majus og Mathilde Klausen
- Bakkegaard:** Peder og Maren Banke, (1646: P. Willadsen),
8 Jørgen og Maren Skovhøj.
- Blidegn:** Lars og Mette Kristiansen, (Værdi 1662: 704 Rd.)
11 Niels og Sofie Blidegn.
- Bolyst:** Kr. og Kirstine Rasmussen, (1647: N. Bixen),
11 Povline Rasmussen.
- Bondepris:** Rasmus og Anne Sophie Kroeg
8 Jørgen og Maren Sellebjerg.
- Bondero:** Mads og Anne Bonde, (1541: Peder Hans-Søn)
9 Karl Peder og Anna Nielsen.
- Bækkelund:** Hans og Maren Knudsen, (Før under Arreskov)
10 Gaarden nu indlagt under Lykkenssæde.
- Damsbo:** A. og Kirsten Jørgensen, („Laa øde“: 1681-1708),
7 Frederik og Signe Damsbo.
- Dannebo:** P. og Katrine Jørgensen, (1670: Steffen Bernesen)
9 Søren og Thea Kej.
- Egely:** Peder og Maren Jensen, (1541: Jens Hans-Søn),
9 Hans Pedersen
- Ejerværd:** Mikkel og Kirsten Nielsen, (1668: P. Basse),
9 Henry og Marie Larsen.
- Engesyn:** Rs. og Else Hansen, (Før under Gjelskov)
10 Harald og Inger Andersen.

- Fagstedgaard:** Rs. og Mette Banke, (Ny Gaard 1750),
12 Hans og Birthe Aksglæde (Forpagtning)
- Flidsager:** Lars og Karen Pedersen,
7 Henrik og Ellen Nikolajsen.
- Flidsløn:** Hans og Kirsten Jensen Erreboe,
8 Hans og Anna Hansen.
- Fredinge:** Hans og Maren Jensen, (1541: H. Lavrids-Søn)
8 Gaarden brændt, Jorden delt.
- Fribo:** Mads og Karen Hansen, (Lydinge, Krarup Sogn)
11 Ejnar og Martha Sølvbjerg.
- Frisenvænge:** Morten og Maren Madsen, (Ny Gaard ca. 1680),
8 Jørgen og Inger Nielsen.
- Frydeshjem:** J. og Johanne Nielsen, (1664: H. Wrangell),
10 Hans E. og Jørgine Jensen.
- Fuglesang:** Lars og Anna Madsen, (1800: Lorents, Broager)
12 Peder og Marie Krogh — Sognefoged.
- Gavnbo:** Jørg. og A. Margrethe Lassen, (Ny Gaard 1750)
11 Marie Rasmussen.
- Godthaab:** Hendrich og Sophie Holm,
8 Peder og Petra Rasmussen.
- Gjellebrede:** Henr. og Marg. Rasmussen, (1541: And. Jyde)
8 Erik og Else Bistrup — Skovrider.
- Gladbo:** Falk og Anne Poulsen, (1541: Hans Jens-Søn)
7 Jens og Kristine Hansen.
- Glædemark:** Kristen og Karen Jeppesen,
11 Hans Jørg. og Grethe Nielsen.
- Grøndal:** Anders og Gyde Johansen,
11 Lars Kr. og Karen Rasmussen.
- Grønhøj:** Lars og Dorte Aagaard,
11 Peder og Sara Top.
- Grønvang:** Henrik og Mette Ravn,
11 Villiam og Kristine Hansen.
- Guldbjerg:** Jens og Ellen Jacobsen,
8 Gunner og Kristine Kristoffersen
- Heldbjerg:** Peder og Karen Hansen Egneborg,
11 Peder og Inger Heldbjerg.
- Heldbo:** Hans og Marie Pedersen,
8 Kr. og Sofhie Heldbo.
- Hildsted:** Lars og Maren Banke, (1541: Hans Skytte),
8 M. J. og Karen Grangaard.

- Holmelund:** H. og Karen Holm, (1647: „Gamle Per Jensen)
12 Th. og Birgitte Rosenstand, (Forpagtning)
- Hædersdal:** Hans og Ane Henningsen, (1687: N. Tygesen)
11 Kr. og Martine Hædersdal.
- Højbo:** Jørg. og Anne Katrine Michelsen,
8 Jens og Anna Nielsen.
- Højrupgaard:** R. og Sophie Wegner Rasmussen,
10 Peder og Anna Illum Nielsen.
- Høsthaab:** Johan Ditlew og Kirsten Buch, (Meklenborg)
11 Johannes og Elisabeth Rasmussen.
- Høstrig:** Hans og Anne Jensen, (Høstrig „laa øde“ 1685)
11 Rasmus og Mary Kristensen.
- Immerkjær:** Adam og E. Møllmann (1793: R. Bildthugger)
9 Peder og Johanne Pedersen.
- Kegleholme:** Søren og Karen Mathiesen, (1688: J. Kieleholm)
8 Laurits og Ingeborg Møller Madsen.
- Kildedal:** R. Rasmussen, (1753: Karen Sørens-Datter),
11 Karl Ellegaard.
- Kildevæld:** N. og Dorte Nielsen, (1787: brændt og udfyttet)
11 Anders og Maren Kildevæld.
- Kløverpris:** Hans og Karen Pedersen — Sognefoged
11 P. og Signe Kløverpris — Sognefoged.
- Kragegaard:** Jens og Anne Madsen, (1541: Niels Hans-Søn)
8 Oskar og Karen Kragegaard.
- Ladefylde:** L. og Kirst. Pedersen, (1801: Jord, Seminariet),
11 Mads og Marie Rasmussen.
- Landlyst:** Jørg. og Ellen Duus, (1541: Lavr. Peders-Søn)
12 Hans og Agnes Sloth, (Forpagtning)
- Livetsfryd:** H. og Joh. Rasmussen, (1541: Kirstine Nielsen)
9 Otto og Johanne Christensen.
- Ludvigslust:** Ludvig og Kirsten Jørgensen,
11 Kresten og Augusta Kristensen.
- Lundegaard:** J. og Maren Kristensen, (1663: Mads Aamand),
11 Peder og Karen Krogh.
- Lundsfryd:** Hans og Anne Bertelsen, (1672: Jesper Smed),
9 Karl og Karen Lundsfryd.
- Lundshøj:** Konrad og Anne Bertelsen, (1640: Peder Møller)
9 Edvard og Hans Krogh.
- Lykkebo:** R. og Maren Lykkesen (1664: Birkedom. Møller)
8 Anders og Merry Hansen.

- Lykkenssæde:** Hans og Kirstine Jensen.
10 Henning og Ebba Schroll.
- Lykkevalg:** Anders og Anne Margrethe Pedersen,
7 Anders og Anne Margrethe Andersen.
- Lystgaard:** J. og Anne Jørgensen, (1701: Lars Lystgaard)
12 Sammenlagt med Holmelund.
- Mageløs:** P. og Kirsten Jørgensen,
8 Chr. og Dagny Rasmussen.
- Nøjsomglæde:** Mads og Johanne Hansen,
9 Jens Peder og Marie Knudsen.
- Oldingro:** Hans og Anne Jørgensen, (Fæsteren født 1709)
11 Johannes og Marie Top.
- Planteheld:** Lars og Anne Jørgensen,
9 Jens Peder og Dagmar Jensen.
- Plovheld:** Lars og Maren Hansen (1645: Mikkell Madsen)
9 Jesper og Abelone Plougheld.
- Prisholm:** Morten og Marie Bubjerg,
9 R. P. og Dorthea Jensen.
- Rislebæk:** Niels og Anne Snedevind,
9 Karl og Thora Rasmussen.
- Rodal:** Peder og Maren Nielsen,
11 Kr. og Mariane Nielsen.
- Skjelbo:** Niels og Maren Møller, (1675, til Ryegaard)
10 Frands og Karen Frandsen.
- Skjønaa:** Mads og Marie Frederiksen,
11 Marius Lund.
- Skovlyst:** Hans og Maren Mose, (1795: Prof. Vilaume),
9 Jørgen og Anna Konradsen.
- Skrivergaard:** Anne Nielsen, (1600: Per Skrivers)
11 Niels og Marie Nielsen Skrivergaard.
- Skyggelund:** Rasmus Hansen, (Ny Udflyttergaard, ca. 1750)
11 Laurits og Katrine Milling.
- Skyttegaard:** Mads og Maren Skytte — Sognefoged,
12 Sammenlagt med Sølund 1887,
- Solhøj:** Niels og Anne Jørgensen, (1788: Per Brøgger)
11 Hans Holm
- Stenbo:** Hans og Maren Nielsen,
8 Lars og Johanne Banke.
- Stenhegn:** Anne Marie Niels-Datter,
9 Knud og Marie Pedersen.

- Stenmark :** N. og Kirstine Jørgensen, (Ny Gaard 1788)
8 Rasmus og Mathilde Pedersen.
- Stilledal :** J. og Karen Frederiksen, (1661: Per Degn)
11 Karl og Kirsten Hansen.
- Søbo :** Søren og Anne Hansen,
9 Kr. og Erikka Gladbo.
- Søkilde :** Niels og Malene Rasmussen
7 Niels og Justa Søkilde.
- Sølund :** J. og Bodil Rasmussen, (1541: Hans Hjort)
12 Leonh. og Maria Petersen, (Forpagtning).
- Sølvbjerg :** L. og J. Mortensen, (1538: P. Sølvbierrig)
8 Adam og Else Pade.
- Teglgaard :** Rasmus og Ide Ravn,
8 Niels Ravn.
- Tryggesæde :** Jørgen og Anne Krog,
11 Kr. og Klara Nielsen.
- Valhalla :** Anders og Maren Rasmussen,
8 Kr. og Maren Andersen.
- Venskabsminde :** R. og M. Jensen, (1793: Godsv. Plambech)
12 E. og Thea Westh Hansen.
- Vragegeerd :** Rs. og Ane Mikkelsen (Udskilt fra Søbo 1700)
9 Rasmus og Mary Larsen.
- Yndevel :** J. og A. Nielsen, (1845: Godsv. Lorentzen)
11 Niels Laurits og Karen Nielsen.
- Yndigegn :** Hans og Maren Jørgensen, (1675: Per Piber)
7 Valdemar og Kamilla Jensen.
- Æresæde :** S. og B. Nielsen, (1690: Godsv. Krogstrup)
10 Rasmus og Karen Christensen.
- Øjetshvile :** M. og Karen Lykkesen, (1541: M. Lavrids-Søn)
8 Erik og Maren Markvardsen.

Brahetrolleborg og de 3 Hovedgaarde 1788 og 1938

- Brahetrolleborg :** Johan Ludvig og Sybille Reventlow,
Lensgrevinde L. M. Reventlow.
- Brændegaard :** Georg Carl Ulrich og Friderica Michaelsen,
E. og Esther Klindt-Jørgensen, (Forpagtng.)
- Egneborg :** H. og Karen Ladefoged, (1723: P. Ibsen),
Kaj og Ane Borne.
- Høbbet :** Madam Blanchholm, (1701: Feder Høyer)
N. L. og Marie Pedersen.

Præste- og Skolefolk,

1788 og 1938.

Præstegaarden 1788 og 1938:

Karl Chr. Laurentius og Eleonora Birch.
Jens Anton og Marie Rasmussen

Børneskolerne 1788:

Johannes og Marie Pade, Gjærup Skole,
Christian August og Catrine Schmidt, Grønderup Skole.
Hans og Magdalene Elisabeth Erichsen, Haagerup Skole,
Lars Michael og Cathrine Zeuthen, Krarup Skole.

Børne- og Ungdomsskolerne 1938.

Ludvigsminde:

Carl og Margrethe Jørgensen — Førstelærer,
Kr. og Hedvig Hansen Jensen — Andenlærer,
Lærerinde: Alma Hansen

Sybillesminde:

P. M. og Maren Sørensen — Førstelærer,
P. Kr. og Nelly Jensen — Andenlærer,
Lærerinder: Rigmor Andersen og Thora Rasmussen.

Wendtsminde:

Johannes og Edith Winther Andersen — Førstelærer,
Lærerinde: Ingeborg Markussen.

Bernstorffsminde:

J. og Berthe Jeppesen, Friskolelærer og Lærerinde.

Krarup Skole:

H. C. og Dagmar Frydendahl — Førstelærer,
J. J. og Johanne Sørensen — Andenlærer
Lærerinde: Olga Jacobsen.

Korinth Landbrugsskole:

Th. og Birgitte Rosenstand — Forstander,
Landbrugslærere: H. Sloth, Gunnar Petersen, J. Filipen,
Jacob Lindegaard og Jørg. Heie Pedersen,
Husholdningslærerinder: Karen Gustavussen,
Karen Mathiasen og Dorthea Eriksen.

Brahetrolleborg Pigespejderskole:

Elisabeth Flagstad — Spejderchef
Naka Haugwitz-Hardenberg-Reventlow — Souschef
Lærerinder: Inge Jessen og Ragnhild Jensen,
Ingeborg Eltzholtz, Marie Mørch og Lise Løytved.

Ottemandsraadet

1788.

Da Johan Ludv. Reventlow overtog Brahetrolleborg, hentede han sig her ogsaa Raadgivere blandt sine Bønder, og da han erfaringsmæssigt fandt, at sligt Samarbejde var til alles Vel, lagde han 1784 fast Plan for Raadets Valg- og Virkemaade m. m. Det døbtes „Ottemandsraadet“, skulde dannes af 8 Mand: 4 udvalgte af Greven og 4 sendte af Bønderne selv.

Greven udtog :

Søren Hansen, Søbo,
Hans Holm, Holmelund,
Mads Skytte, Skyttegaard,
Jørg. Kristensen, Lundegaard.

Bønderne sendte :

Anders Pedersen, Lykkevalg,
Jørgen Nielsen, Yndeval.
Mads Bonde, Bondero.
Lars Banke, Hildsted,

Greven gav dem Mødested paa Slottet, blev selv vor første „Sogneraadsformand“, og til sit Raad lod han lave et — og endnu opbevaret — Bord med 8 Sider.

Vort nye Raad planlagde disse Aar for alt det, der fremkom i Landets efterfølgende „Forstanderskaber“, men Hovedopgaven var dog at betænke alt det ny, der angik Udskiftning og hvad hermed fulgte af Fremskridt og Færd ad ukendte Veje. Vist sjælden har senere et „rigtigt Sogneraad“ syslet med større og mere banebrydende Planer end Ottemandsraadet her i Aarene omved 1788.

Med Nytaaret 1842 fik samtlige Landets Sogne Selvstyre. Efter Lov af 13. August 1841 begyndte da vore første „Sogneraad“, men i Brahetrolleborg havde altsaa et saadant virket i mere end et halvt Hundrede Aar.

Og ogsaa med dette har Grevinde Sybille indsat sit Navn smukt i Stedets og Styrelsens Historie. Da hendes Husbond døde 1801, blev hun gennem 27 Aar vort Lands første — og hidtil eneste — kvindelige „Sogneraadsformand“ som Ottemandsraadets Lederinde og iderige Aand.

Sogneraadet

1938.

Nu 1938 — 150 Aar efter — har Sogneraadet 11 Medlemmer, og dets ændrede Sammensætning giver alment Billede af Tiden samt af Stedets ogsaa materielt saa mægtige Vækst.

Før Udskiftningsaarene var Landets Gaardfæstere saa helt dets Hovedstand. Men med Folkefriheden blev der Bund for ogsaa andre Virkeklassers indre og ydre Opkomst.

Mens Ottemandsraadets samtlige Medlemmer 1788 havde hjemme paa Fæstegaardene, har de samme Gaarde 1938 derfor kun afgivet de 3 af Sogneraadets 11 Medlemmer:

N. Søkilde, Gaardejer, Søkilde, Sogneraadetsformand,
A. Andersen, Gaardejer, Lykkevalg, Næstformand,
Jørgen Nielsen, Gaardejer, Frisenvænge.

Husmandsbrugene ved Udskiftningstiden kunde normalt kun give lidt Brødkorn samt Foder til et Par Faar, en Ko eller Ged. Nu svarer Høst, Husdyrhold og Dagligliv her saa nogenlunde til en Fortidens Fæstegaard, og Sogneraadet har — i Kontakt med dette — følgende 3 Medlemmer fra vore henholdsvis gamle, ældre og yngre Huse:

H. C. Hansen, Husmand, Turin,
R. P. Pedersen, Husmand, Lynghuset,
Otto Aagard, Statshusmand, Egneborg Mark.

Fra den fremblomstrende Industri, fra Haandværk og andet jordløst Virke har Raadet følgende 5 Medlemmer:

O. L. Jensen, Direktør, Savværket, Korinth,
Niels Jensen, Trævarefabrikant, Korinth,
Peder Hansen, Tømrer, Hellemosen,
N. P. Pedersen, Sygekassekass., Gærup,
Rasmus Sølyst, Skovarbejder, Mellemhaverne.

Stavnsbaandets Løsning og de herefter indledte Landbo-reformer angik ganske vist i første Omgang Datidens største og haardt slidende Hovedstand: Fæstebønderne. Men vor landlige Reformations varmhjertede Tølsmand havde det samlede Samfunds Udvikling og Vel for Øje. Værdien af dette kendes ogsaa her, og derfor vil de af alle forstaaende Klasser mindes nu med samme Tak.

Slægtsnavne.

Nedennævnte Navne fra vore gamle Gaarde her er gennem Tiderne ophøjet til Slægtsnavne:

Aksglæde	Heldbo	Skjelbo
Blidegn	Hædersdal	Skjønaa
Bondero	Høsthaab	Skrivergaard
Damsbo	Immerkjær	Skyggelund
Egely	Kildevæld	Søkilde
Fribo	Kløverpris	Sølund
Gavnbo	Kragegaard	Sølyst
Gladbo	Lyst (-gaard)	Sølvbjerg
Glædemark	Plougheld	Yndigeegn
Heldbjerg	Prisholm	Æresæde

Johan Ludvig og Sybille Reventlow mødte med omfattende Maal for Manddomsvirke. Ikke blot havde Børnes Belæring samt Bondestandens Frihed og Højnelse saa helt deres Hjerter, men de vilde ogsaa her ophjælpe Haandværk og Industri, Skov- og Havebrug.

Naar de ude paa Rejserne fandt noget videreført og værdifuldt, indkaldte de derfra en af denne Gernings bedste unge Mænd til her at fremme noget tilsvarende.

Til Højnelse af Forstvæsen og Havebrug, Anlæg af Garveri m. m. kom der saaledes dygtige Mænd fra vort tyske Nabofolk. Andre Industrier fremstod ved Ledere fra England, Frankrig og Island, mens vort nye Seminarium og den nyrejste Ungdomsskole ogsaa fik Lærere fra disse m. fl. Lande.

En Del af disse evne- og indholdsrige Slægter blev — og er det endnu — landskendte, mens andre mere lokalt har sat sig et Minde. — Her nogle Navne:

Bargmann	Findsen	Pisoni
Bjørnsen	Havemann	Schroll
Blom	Hoskjær	Tambour
Bouverot	Lagoni	Thorsden
Bretteville	Lehn	Thorrsen
Dittmann	Nitsche	Torning
Duus	Oest	Weishaupt
Eltzholtz	Oppermann	Wendt
Figadt	Pade	Villaume

Indhold:

	Side
Bondestandens Oprindelse	3
— Trælletider	4
Landboreformerne efter 1788	5
Gaardnavnenes Givelse 1788	6
Gaardnavnene i Fleninge	7
— i Sølvbjerg	8
— i Grønderup	8
— i Vester Aaby	8
— i Gærup	9
— i Nybygtgaarde	9
— i Højrup	10
— i Haagerup	11
— i Brændelydinge	11
— i Lydinggaarde	11
— i Krarup	11
— i Nybo	12
— i Fagsted	12
Husenes geografiske Navne	12
Nutidsliv paa Fortidsgaard	13
Lokalhistoriske Forklaringer	14
Gaardnavnene i Bogstavorden	20
Gaardenes Fæstere 1788	20
— Ejere 1938	20
Præste- og Skolefolk 1788	25
— — 1938	25
Ottemandsrådet 1788	26
Sogneraadet 1938	27
Slægtsnavne	28
Ungdom og Skoleliv	30

Kilder: Fyldigere Oplysninger om Brahetrolleborg findes i: Rigs-, Lands-, Gods- og Sognearkivet.

Niels Rasmussen Søkiltes Bøger:

„Gamle og nye Minder om Brahetrolleborg og Omegn“, 1870

„Udskiftning ved Brahetrolleborg for 100 Aar siden“, 1888

„Trolleborgegnen og dens Beboere igennem 250 Aar“, 1894

Louis Bobe: „Brahe-Trolleborg“ 1909.

Jubilæumsbøger (8 Forf.): „Den Reventlowske Skole“ 1933,

og „150 Aar efter Landboreformerne paa Brahetrolleborg“, 1938.

Spredte Artikler i bl. a. „Fynsk Hjemstavn 1928—1939.

Billeder fra Mindefesten: Fotograf Enemærkes Film 1939.

Ungdom og Skoleliv 1938.

Johan Ludvig og Sybille Reventlow var Børne- og Bondevenner. Deres Manddomsmaal var gennem indre Højnelse og ydre Opkomst at føre Folket frem fra Stavnsbaand og Trællesind til Virkelyst og Folkelykke.

Berigende Skoleliv for Ungdom og Børn var derfor her deres første Værk som altid højeste Fremtidshaab. Og for nu at antyde, hvad der saaledes er efterfulgt i deres Aand og Egn, følger som Slut et Billed-Glimt fra Livet her i vor Tids folkesøgte tvende, og Stedet saa smykkende, Ungdomsskoler samt — som Bud fra ogsaa Barnesindet — en lille Landsbypiges Høstsang i dette Landboreformernes Jubilæumsaar.

Landbrugsskolen paa klassisk Grund.

Mel.: „Nu Tak for alt —“

I Klostergrund slog vor Skole Rod,
men Nutid kom, da dens Klokker løde.
Her skulde Ungdom og Vovemod
nu Raad fra Slægterne møde.

Hver Vinter fyldtes den Skolegaard
med unge Sønner fra Egne mange,
saa rigt da randt her et Ungdomskaar
med Alvor, Id og med Sange.

En kampglad Hær drog nu ud hver Vaar
med øget Viden og trænet Tanke;
af Kærlighed de til Kald og Kaar
da kendte Hjerterne banke.

Og Pigeflokke hver Majdag fløj,
naar Flora aabned sin Sommermesse,
herind til Travlhed med Traad og Tøj
og Duft fra Stegersets Esse.

Her mange nu af vor unge Hær
for Fremtidsvirke fik faste Veje
og Ungdomsvenner fra fjern og nær
som Minder evigt i Eje.

Korinth Landbrugsskole, der rejstes her, hvor Børneskolen, Bondefrihed og Landboreformer ret og rigt engang begyndte, har nu hvert Aar sine 200 Elever. De mødes her fra hele vort Land og mest som Børn — Søn eller Datter — af den Stand, hvis Højnelse her havde Barndomshjem.

Spejderskolen mindes.

Mel.: „Naar Solen bli'r Herre —“

Kast Tanken tilbage
til henrundne Dage,
da man her paa Skolen var lille Elev.
Jeg husker saa tyd'lig,
hvor Skolen var nyd'lig,
af Taarne og Tinder betaget man blev.
Den blev vort Vitamin — den blev Jernmedicin —
den blev Livsmelodien — den blev Festpoesien.
Vi elsker vor Skole
og straal'er som Sole,
her henter vi Kraft til paany at ta' fat.

Men Taarne og Tinder
af Tanken forsvinder,
thi „Slottet“ var opfyldt af Arbejd og Sang.
Fra Kvist og til Kælder
den samme Lov gælder,
at „Arbejdets Lyd har den lifligste Klang!“
Den blev

Paa fine Desserter
og paa gule Ærter
i Køk'net vi øved den svære Teknik,
Vi svulmed — vi gro'de
paa Krop og i Ho'de
saa flot af den Vælling og Visdom, vi fik.
Det var vort

„De glade i Landet“,
de ønsker blandt andet
at bringe en Tak for de dejlige Aar.
Og til vor Chefinde, den gæveste Kvinde,
vi raaber et Hurra, saa højt vi formaar.
Hun er vort Vitamin — hun er Jernmedicin —
hun er Livsmelodien — hun er Festpoesien.
Vi elsker vor Skole
og straal'er som Sole,
her henter vi Kraft til paany at ta' fat.

E. H.

Høstsang - - 1938.

Mel.: „Marken er mejet —“ (1788)

Marken jeg mindes fra Majdage glade:
 Hyrdeliv og Lærkereder, Leg med Mis og Bob.
 Kornet begyndte med græsgrønne Blade,
 siden fik det Gyldenhaar, blev tanketung i Top.
 Aah, hvor var her smukt:
 — Farver, Fugleflugt —
 alt i Blomst som Himmelbud til Jord om Høstens Frugt.

Aarle vi vaktet ved Sang pr. Maskine,
 som med Kusk og Heste rundt om Rugen var igang.
 Ned maatte Top efter Top alle trine,
 lægge sig som Neg til Ro i Rækker om vor Vang.
 Neg til Hvile bragt
 - Nymfe-Nattevagt -
 sov som smaa og svøbte Børn paa Plæner pæne lagt.

Negene rejste i Rækker vi finder
 ranke som Rekrutter smaa, der bydes et: „Staa ret!“
 Traverne tælles, og Safterne svinder,
 Bondens Blik er himmelvendt: „Blot nu det holdet tæt.“
 Kom og gæst os, naar
 Høst om Hjemmet staar,
 Byens Barn, saa ser du Liv ved Landets grønne Gaard.

Herlige og er de Hjemkørels-Dage:
 Karlesang og Forkeklang fra himmelhøje Hæs.
 Hestene Trav over Markerne tage,
 Børn og Bob maa age med paa allersidste Læs.
 Stubben rives straks,
 dog lidt spredte Aks
 Himplens Fugle hitte ka' bag Kæmpe-Kam og Saks.

Markslidet sluttes med Hjemfest for Høsten:
 Mor i Højtidsstuen retter an sit bedste Bord,
 Festklædte Høstfolk — hver kendes paa Røsten —
 synger siden Sange mange — Solo eller Kor.
 Høstskik her til Lands:
 Som en Slutnings-Krans
 glædes sammen store, smaa ved Gilde, Sang og Dans.

Fuglekor i Skolehaven.

Mel. af Else Kragelund.

Sangrige Solsort! — Du Tonernes Mester :
Du har os glædet saa tit med din Sang.
Primo du spiller i Fugle-Orkester ;
fattes din Stemme, det savner sin Klang.

Foraar og Sommer saa sjælfyldt du synger
skjult dine Sange fra Morgen til Kvæld.
Mens paa den højeste Trætop du gynger,
strør du omkring dig et Tonernes Væld.

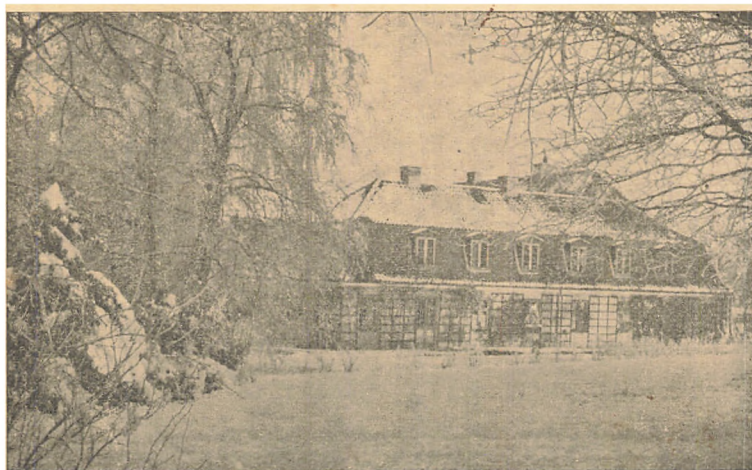
Du er den sidste, der synger ved Aften,
du var den første, vi hørte ved Gry.
Tro og utrættelig! — Hvor fik du Kraften?
— Faar du af Tonerne selv den paany?

Vaar faar hvert Aar, naar i dæmrende Dage
alt aander nyskabt paa Paradis-Vis.
Synge saa maa du for os og din Mage:
Sange til Somrens og Samlivets Pris.

Pigespejdere i praktisk Virke

(Foto: Fyens Stiftstidende)

Landbrugsskolen i Vinterham

Sommerliv ved Spejderskolen